

Ordlista

Liten ordlista på ord och begrepp kopplat till materialet

Asexuell Person som inte har någon sexlust eller inte vill inkludera andra i sin sexualitet.

Biologiskt kön Biologiskt kön syftar på den fysiska kroppen, det vill säga könskromosomer, inre och yttre könsorgan, hormonnivåer och sekundära könskaraktistika som bröst och skägg. Det finns inte två tydliga biologiska kön, utan biologiskt kön kan snarare ses som en skala där dessa fem faktorer kan kombineras på olika sätt.

Bisexuell Person som attraheras känslomässigt och/eller sexuellt av människor oavsett kön.

Cisperson Person vars könsidentitet och/eller könsuttryck överensstämmer med det kön som den tillskrevs vid födseln. Till exempel en person som föddes med snippa, tillskrevs det juridiska könet kvinna och definierar sig själv som kvinna. Cisperson är ett begrepp som används för att sätta ord på normen.

Funktionsförmåga Syftar på om eller i vilken utsträckning en person har fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga funktionsnedsättningar.

Hbtq-personer Ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera personer. Ofta används begreppet hbt, men det har blivit allt vanligare att inkludera även queer.

Hen Könsneutralt pronomen som används när en persons könstillhörighet är okänd eller irrelevant och när någon identifierar sig som varken kvinna eller man. Hen böjs i regel hen (hon/han), hen (henne/honom), hens (hennes/hans).

Heteronorm Föreställningen att människor bara kan vara antingen män eller kvinnor, att kvinnor och män är kroppsligt och beteendemässigt olika och åtrår, blir kära i, vill ha sex med varandra och vill leva tillsammans i stabila parrelationer. Att följa dessa förväntningar leder generellt till en mängd fördelar, medan personer som inte följer dem ofta blir diskriminerade.

Heterosexuell Person som attraheras känslomässigt och/eller sexuellt av människor av annat kön.

Homosexuell Person som attraheras känslomässigt och/eller sexuellt av människor av samma kön.

Intergender. Person som identifierar sig som varken kvinna eller man eller ser på sig själv som både kvinna och man, mellan dessa två köns kategorier eller som inget kön alls. Detta har att göra med könsidentitet, inte med hur kroppen ser ut och inte heller med sexuell orientering. Att vara intergender är ett av många sätt att vara transperson på.

Intersexuell. Ett samlingsnamn för olika medicinska tillstånd där en person inte går att biologiskt könsbestämma som antingen kvinna eller man. En annan term som används är DSD, Disorder of Sex Development.

Juridiskt kön. Det kön som är registrerat i folkbokföringen och i legitimationshandlingar. I Sverige finns bara två juridiska kön: man och kvinna.

Kränkning. Handlingar som är nedlåtande mot någon. Det kan vara både verbala och fysiska handlingar, liksom texter och bilder. Kränkningar kan b.de vara riktade mot en individ och vara uttryck för allmänna attityder gentemot en grupp.

Kärleksnorm. Norm som förknippar sex med kärlek, det vill säga förväntningen att vara kär i den man har sex med, och vilja ha sex med den man är kär i.

Könsbekräftande behandling. När transpersoner får hormonell och/ eller kirurgisk behandling för att kroppen bättre ska stämma överens med könsidentiteten.

Könsidentitet. Det kön en person känner sig som, det självupplevda könet. Det är könsidentiteten som avgör vilket kön man har. En person som identifierar sig som kvinna är kvinna, oberoende av vilket juridiskt kön, biologiskt kön och könsuttryck hon har.

Könsnorm. Förväntningar på hur vi ska vara och se ut utifrån vilket kön vi har. Det som anses ”manligt” och ”kvinnligt” i ett visst sammanhang.

Könssjukdom. Vardagligt uttryck för sexuellt överförda infektioner.

Könsuttryck. Hur en person uttrycker kön genom exempelvis kroppsspråk, kläder, smink, frisy och tal.

Lesbisk. Homosexuell kvinna.

Lubrikation. Vätska som kommer från slidväggen vid sexuell upphetsning, beröring, sömn eller lite när som helst. Lubrikation är inte samma som flytningar eller utlösning.

Makt Människors möjlighet att påverka sina liv, andra människor och samhället i stort. Ojämliga maktrelationer och maktstrukturer betyder att människor eller grupper av människor inte ges samma värde, möjligheter, rättigheter och skyldigheter i ett samhälle.

Det kan bland annat hänga ihop med klass, hudfärg, funktionsförmåga, sexualitet och kön.

Munsex Att ha sex genom att kyssa, slicka eller suga på någons könsorgan. Kallas även oralsex.

Normer Oskrivna regler som finns i alla sociala miljöer och beror bland annat på plats, tid och sammanhang. Vissa normer är grundläggande för att samhället ska fungera, medan andra gör att människor behandlas ojämlikt

Normkritik Strategi och förhållningssätt i jämlikhetsarbete som vill synliggöra och ifrågasätta diskriminerande normer, synliggöra privilegier och granska den egna positionen. (Detta i motsats till att vilja skapa tolerans för grupper som inte följer normer.)

Olikkönad Används om konstellationer mellan personer av olika kön, till exempel i uttrycken olikkönat äktenskap och olikkönad sexualitet. Det används ibland istället för heterosexuell eftersom inte alla som har olikkönat sex eller lever i en olikkönad relation identifierar sig som heterosexuella.

Queer Ifrågasättande av heteronormen, fasta identitetskategorier som man, kvinna, bi-, hetero- och homosexuell och uppdelningen i vad som anses normalt respektive avvikande. Queer används både som teori, politisk strategi och som identitet.

Rasism Värderingar och maktstrukturer där människor delas in i grupper utifrån bland annat hudfärg, nationalitet, etnicitet, språk och trosuppfattning, och där vissa grupper värderas högre och ges mer makt än andra.

Samkönad Används om konstellationer mellan personer av samma kön, till exempel i uttrycken samkönat äktenskap och samkönad sexualitet. Det används ibland istället för homosexuell eftersom inte alla som har samkönat sex eller lever i en samkönad relation identifierar sig som homosexuella.

Samlag Sex med penis i slida (slidsamlag) eller med penis i anal (analsamlag).

Samlagsnorm En norm som innebär att samlag är den sexpraktik som ses som önskvärt och "riktigt" sex.

Sexuell läggning Syftar på om en persons sexuella preferens är män, kvinnor, både kvinnor och män eller om kön inte spelar någon roll. Enligt diskrimineringslagen finns tre sexuella läggningar: bisexualitet, homosexualitet och heterosexualitet.

Sexuell orientering Syftar på om en persons sexuella preferens är män, kvinnor, både kvinnor och män eller om kön inte spelar någon roll. Används ibland istället för sexuell läggning för att visa att sexualiteten kan vara dynamisk och att man kan behöva skilja på vad någon gör (praktik) och vad någon säger att den är (identitet).

Sexuella övergrepp När någon utsätter en person för en sexuell handling mot personens vilja.

Sexuellt överförda infektioner Infektioner som överförs vid sexuella kontakter. Förkortas STI från engelskans Sexually Transmitted Infections. Kallas ofta vardagligt för könssjukdomar.

Slidkrans En krans av slemhinneveck vid slidmyrningen. Kallas ibland mödomshinna, men RFSU rekommenderar ordet slidkrans för att visa att det inte rör sig om en hinna.

Slidsex Att ha sex i slidan till exempel med hjälp av finger, penis eller sexleksak. Kallas även vaginalsex.

Slutshaming När folk försöker få en annan person, oftast kvinnor, att känna skam över sex eller sin sexualitet. Det kan handla om att någon blir kallad för slampa för att den legat med en annan person, flera personer, ”fel personer”, eller inte en enda person överhuvudtaget. Tyngdpunkten i begreppet slutshaming ligger på att få andra människor att känna skam eller skuld över sex eller sexualitet.

Smeksex Att ha sex genom att ta på varandras könsorgan och kroppar med händerna.

Snapchat (kallas också Snap) Snapchat är en app för att skicka bilder och filmer (snaps). Bilden/filmen kan antingen skickas direkt till en eller flera personer, eller läggas upp så att alla personer som följer en kan se. Om man får en bild skickad till sig direkt visas den till dess att man trycker bort den. De snaps som läggs upp tillgängliga för alla visas bara i 24 timmar. Det går inte att spara bilder som en fått skickat till sig, eller andras bilder, däremot går det att ta en skärmdump och på så sätt spara bilden. Om man tar en skärmdump får den som skickat/lagt upp bilden ett meddelande om det. Ju fler snaps en användare skickar och tar emot desto mer poäng får man i appen.

Solosex Att ha sex med sig själv, till exempel genom att smeka sig själv, trycka könet mot något eller använda sexleksaker. Kallas även onani.

STI Förkortning för sexuellt överförd infektion, från engelskans Sexually Transmitted Infections.

Stigma Förakt för eller social ”märkning” av en person eller grupp, exempelvis vid vissa sjukdomar. I sexualundervisning används begreppet ofta i relation till hiv.

Svenskhetsnorm En norm som innebär att det ses som eftersträvansvärt och positivt att vara ”svensk”. När man betraktas som svensk av andra får man ofta fördelar, medan risken att utsättas för diskriminering ökar när man inte befinner sig inom svenskhetsnormen.

Säkrare sex Sexpraktiker där risken för att en könssjukdom överförs minimeras, till exempel smeksex och samlag med kondom.

Tillgänglighet En förutsättning för att alla ska ha samma möjlighet att delta i ett sammanhang, oavsett exempelvis funktionsförmåga, språkkunskaper eller sexuell orientering. När undervisning är tillgänglig exkluderas ingen, utan alla kan förstå, delta och känna igen sig.

Trakasserier Handlingar som innebär att förolämpa, hota, kränka eller på annat sätt behandla någon illa. Det kan till exempel vara förlöjligande och nedvärderande kommentarer eller skällsord. Diskrimineringslagen förbjuder trakasserier som har samband med kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Trakasserier kan också vara sexuella och då handla om exempelvis tafsnigar, blickar eller skämt med sexuell anspelning.

Transfobi Värderingar som innebär en nedlåtande syn på transpersoner och personer som har ett könsuttryck som inte följer samhällets förväntningar på kön.

Transkille/transman En kille eller man som vid födseln registrerades som flicka. Många transmän ändrar på sin kropp genom bland annat hormonbehandling och kirurgi. En del identifierar sig inte längre som trans efter att ha fått könsbekräftande behandling, utan helt enkelt som män.

Transperson Ett samlingsbegrepp för personer vars könsidentitet och/eller könsuttryck tidvis eller aldrig stämmer överens med det kön som registrerades vid födseln. I begreppet ingår bland annat transsexuella, transvestiter, crossdressers, intergenderpersoner, dragkings och dragqueens men transidentiteter kan variera stort mellan olika samhällen och sammanhang. Transbegreppet i sig har inte med sexuell orientering att göra – man kan exempelvis vara transsexuell och heterosexuell eller transvestit och bisexuell.

Transsexuell En person vars könsidentitet inte överensstämmer med det kön som registrerats vid födseln och som ofta har en önskan om att f. hormonell och/eller kirurgisk behandling för att kroppen bättre ska stämma överens med könsidentiteten. Transsexualism är b.de en medicinsk diagnos och en identitet. Vissa, men inte alla, fortsätter att identifiera sig som transsexuella eller före detta transsexuella efter att ha f.tt könsbekräftande behandling. Att vara transsexuell är ett av många sätt att vara transperson på.

Transtjej/transkvinna En tjej eller kvinna som vid födseln registrerades som pojke. Många transkvinnor ändrar på sin kropp genom exempelvis hormonbehandling och kirurgi. En del identifierar sig inte som trans efter att ha fått könsbekräftande behandling utan helt enkelt som kvinnor.

Transvestit Person som ibland eller alltid, helt eller delvis använder kläder, kroppsspråk, accessoarer med mera som förknippas med ett annat kön än det egna. Till exempel en juridisk man som klär sig i typiska kvinnokläder. Att vara transvestit är ett av många sätt att vara transperson på.

Tvåsamhetsnorm En norm som innebär att det ses som önskvärt och ”normalt” att ha romantiska och/eller sexuella relationer med en person i taget.

Vaginalsex Att ha sex i slidan med till exempel finger, penis eller sexleksak. Kallas även slidsex.

Vithetsnorm En norm som innebär att det ses som eftersträvänsvärt och positivt att vara vit. När man betraktas som vit av andra får man ofta fördelar, medan risken att utsättas för diskriminering ökar när man inte befinner sig inom vithetsnormen. I Sverige är vithetsnormen starkt sammankopplad med förställningar om svenskhet.

Våldtäkt Att tvinga någon att ha sex, exempelvis samlag, oralsex eller beröring av könsorganen. En person kan bli våldtagen eller utsätta någon för våldtäkt oavsett könstillhörighet.

Ordlistan kommer från RFSU:s material Sexualundervisning på lättare svenska och har kompletterats med ytterligare ord.